

JORDI PLAY

El laboratori d'Amèrica Llatina

D'esquerra a dreta, Pedro Talavera, Alejandro Álvarez i Susana Gordillo junt amb l'escultura en homenatge a Ernest Lluch a la Facultat de Ciències Econòmiques de la Universitat de Barcelona.

No es pot analitzar Amèrica Llatina com un tot homogeni. La realitat política, econòmica i social dels països que conformen la regió és tan diversa que ens ha calgut reunir tres economistes per posar sobre la taula les febleses i contradiccions que ha tornat a posar al descobert la crisi de l'Argentina. L'economista argentina Susana Gordillo, el també economista mexicà Alejandro Álvarez, i Pedro Talavera, expert en economia llatinoamericana, s'han prestat a parlar-ne.

—Amèrica Llatina presenta una gran contradicció: és una regió molt rica en recursos naturals, que destina en gran mesura a l'exterior, però la pròpia població

no se'n beneficia. Com s'explica aquest fenomen?

SUSANA GORDILLO: Argentina va ser, en un moment donat, el graner del món. I sí que hi va haver un intent de repartir beneficis. Ara bé, els recursos que en el segle XIX van generar riquesa, avui continuen sent riquesa? Els recursos que provenen de la Pampa humida a l'Argentina són avui dia una riquesa intercanviable en el món globalitzat? La imatge que tenim és que hi ha molta riquesa i a la vegada molta desigualtat. Això és general en tots els països perifèrics: l'equitat ha desaparegut del mapa. Però cada país té la seva història i en el cas de l'Argentina hi va haver un moment en què es va voler

repartir, es van fer lleis de protecció social, lleis de protecció dels treballadors. Estem parlant del anys quaranta i cinquanta. I coincideix amb altres fets que van tenir lloc a Amèrica Llatina a escala econòmica. Es va intentar canviar un model de funcionament primari exportador per un model transformador, que servís per donar feina a la població i per continuar creixent a força d'industrialitzar i fabricar coses que abans s'importaven. Es va intentar. Ara, el fet és que tenim recursos que valen molt menys, alguns dels quals s'han venut a fora i tenim entre quinze o vint milions més d'argentins.

ALEJANDRO ÁLVAREZ: En realitat, aquesta il·lusió de països rics que al mateix temps són pobres està molt en la lògica dels organismes internacionals i la pròpia visió nord-americana que els països llatinoamericans són pobres perquè han aplicat polítiques incorrectes, són corruptes, insuficientment democràtics, etc. La realitat és una mica més complexa. En el cas mexicà, el gruix de les seves exportacions són manufactureres i concentrades pràcticament en dos sectors industrials: l'automotriu i l'electrònica. I el gruix de les exportacions i de les importacions van i vénen dels Estats Units. A més, les dues branques d'activitat estel·lars estan dominades per capital estranger. Les activitats modernes funcionen ara de la mateixa manera que ho feien al segle XIX, amb la diferència que llavors eren enclavaments agrominers i ara són industrials. En el cas de les *maquilas* a Mèxic, només hi ha una part de la cadena de valor agregat que es produeixi en el país i és insuficient. És un model que cap a dins és pobre, mentre que hi ha una riquesa impressionant que se'n va cap a fora. Les exportacions mexicanes s'han multiplicat per set durant els anys noranta i això, en termes de benestar generalitzat, dins el país, no es veu. Per descomptat, el que ha crescut és la polarització interna. La riquesa ja no és la que històricament havíem tingut i algunes de les relacions són del tipus del més pur estil colonial. Per exemple, Mèxic és un país petroler que exporta el petroli cru i el compra

refinat. Els EUA ens compren el petroli cru i nosaltres els compren les gasolines! Aquest era l'esquema colonial.

—Per què la població autòctona no ha participat d'aquesta creació de riquesa?

PEDRO TALAVERA: Depèn dels països. Però cal afegir una cosa, que en aquests països no hi ha hagut distribució de la renda. El cas del Brasil és paradigmàtic. Està entre les deu primeres potències del món i, malgrat això, és el país amb major desigualtat pel que fa a concentració de la renda. Així

“La riquesa ja no és la que històricament havíem tingut i algunes de les relacions econòmiques actuals són del més pur estil colonial”, afirma Alejandro Álvarez

doncs, també hi ha un problema de polítiques econòmiques internes. Per descomptat que tots els factors externs que s'han plantejat són correctes. Però per què no s'ha fet una reforma agrària al Brasil i per què hi ha una enorme concentració de la propietat de la terra, que emprobreix la gran massa de pagesos? No hi ha hagut capacitat política per repartir la propietat de la terra i ajudar a millorar la renda. Se suposa que Lula ho intentarà.

S. GORDILLO: Sense fer la revolució agrària, a l'Argentina sí que hi va haver un moviment de redistribució de la renda. I el que també hi va haver és una gran lluita de sectors durant trenta anys per veure qui donava el cop: si era el sector terratinent per controlar el repartiment de la renda i la política econòmica, o si era el sector industrial, donant suport al cop d'estat en contra dels terratinents. L'Argentina ha viscut setanta anys en aquest dilema. Sí que hi va haver redistribució de la renda, nivells d'educació i d'igualtat de la renda mai assolits en cap altre país, però això es va perdre. I ara l'Argentina es troba quasi als nivells del Brasil.

P. TALAVERA: L'altra qüestió té a veure amb les reformes fiscals. Es té molta riquesa però l'estat no té la capacitat d'organitzar un sistema tributari que pugui millorar la distribució de riquesa. Els indicadors d'ingressos i de despesa pública per capita en els països llatinoamericans, són la meitat dels que tenen els països de l'OCDE.

A. ÁLVAREZ: Als Estats Units ara hi ha un model que proclama que cal retornar impostos als rics perquè són ells els que inverteixen. El pla consistia a retornar 750.000 milions de dòlars al llarg de deu anys a la població amb ingressos més alts. I els mateixos republicans han dit que s'ha de reduir a la meitat i, tot i així, és un excés. Mirem el cas llatinoamericà. Tots els impostos que s'estan creant són indirectes, impostos al consum. La utilització de l'IVA com a mecanisme principal de recaptació és absolutament regressiva, mentre es proposa desgravar el sector financer. És el que acaba de fer Bush als Estats Units. I llavors a Mèxic, les operacions financeres no paguen impostos. El capital especulatiu és el que pot operar amb completa llibertat fiscal. Aquesta concepció que es projecta des dels Estats Units és absolutament nefasta. Perquè tenim oligarquies que estan acostumades a tenir una distribució impressionant de l'ingrés al seu favor, i que, per descomptat, estaran encantats de pagar menys. Això, però, no els farà més inversionistes, simplement els farà més rics.

—Quin és el balanç de la influència dels Estats Units a l'Amèrica Llatina?

S. GORDILLO: Els Estats Units importen a Amèrica Llatina i importen al món en general, perquè no hi ha una altra economia, fins al moment, que pugui fer de motor de tots els altres. Quan els Estats Units van bé i els americans tenen poder adquisitiu, Mèxic exporta, i també Colòmbia, el Brasil, Xile, i l'Argentina, tot i que menys..., com en el segle XIX.

A. ÁLVAREZ: La influència dels Estats Units es pot observar de moltes maneres. En el pla multilateral hi ha dues formes d'incidència molt fortes. Una ha estat a través dels organismes financers internacionals, perquè els pro-

grames d'ajust econòmic són supervisats pel Fons Monetari Internacional i pel Banc Mundial, i l'altra és a través dels processos d'integració econòmics. Aquí el saldo és desigual, perquè per exemple el Brasil té el propi projecte d'integració amb els països del sud llatinoamericà, en canvi, Mèxic està completament immers a arreglar les seves relacions amb Amèrica del Nord. Llavors, en el moment que es planteja crear una àrea de lliure comerç per a totes les Amèriques, la pregunta és: quin model s'ha de construir? I el model que es proposa seguir és el del tractat de lliure comerç d'Amèrica del Nord.

—La influència també es fa sentir a través del dòlar, no?

A. ÀLVAREZ: Per descomptat el pes dels EUA és enorme a través de la moneda, del comerç i de les inversions, però també és desigual. Per exemple, el Brasil té el gruix del seu comerç amb la Unió Europea, Xile el té repartit un 30% amb Europa, un 30% amb l'Àsia i un 30% amb els EUA, mentre que Mèxic fa el 85% de les seves compres i vendes als Estats Units. Llavors, és clar, la relació no és simètrica. La proximitat geogràfica en determinats nivells és decisiva. Quan Mèxic va patir una crisi financera al 1994, per què es va organitzar tan ràpidament el rescat financer? Primer, perquè els capitals que hi estaven involucrats eren nord-americans, i segon, perquè si hi ha un problema greu a Mèxic, aquest té automàticament repercussions dins els Estats Units. Hi ha 18 milions de mexicans vivint als Estats Units.

S. GORDILLO: I en poden arribar a marxar fins a 36 milions, als Estats Units. Però d'argentins no. Per aquesta raó, quan va arribar la crisi l'any 2000, els dos països que pateixen una crisi financera espectacular, Turquia i l'Argentina, el primer país la resol i l'altre, no. Els Estats Units van donar diners per a Turquia i avui se sap per què. En canvi, a l'Argentina, no. I així l'Argentina a poc a poc va caure, caure, caure... És cert que hi havia molts préstecs, que el risc era molt elevat, però a Turquia, li van deixar diners. I en el cas d'Argentina, van dubtar durant dos anys abans de firmar un trac-

JORDI PUY

tat. Si aquest tractat, que es va firmar fa uns mesos, s'hagués firmat el febrer del 2000, potser la penúria no hagués estat tan gran.

—Aquestes crisis han posat en dubte l'actuació dels organismes internacionals i les seves receptes neoliberalistes. Hi ha qui diu que amb els préstecs que anaven donant tant l'FMI com el Banc Mundial encara enfonsaven més Amèrica Llatina. Què hi ha de cert?

P. TALAVERA: A Amèrica Llatina el finançament és fonamentalment privat. Els organismes internacionals intervenen quan hi ha problemes financers. Llavors el que fan és firmar un programa d'ajuts perquè hi hagi préstecs oficials, però sobretot per generar confiança en els mercats perquè segueixin arribant capitals. Per tant, el problema no és que l'FMI o el Banc Mundial prestin diners. El pes fonamental de l'endeutament llatinoamericà prové del mercat privat de capitals.

A. ÀLVAREZ: En el mercat financer el problema del risc d'un país va associat als nivells d'endeutament, a quins són els calendaris de pagament, quins són els recursos i el nivell d'endeutament en relació amb el PIB, en relació amb les exportacions, etc. Però alguns d'aquests diagnòstics tenen un doble fons. Per exemple, en el cas d'Enron

als Estats Units, Merrill Lynch acaba de donar-li la qualificació de risc d'una empresa perfectament sana tres dies abans de fer fallida. Llavors, et plantejges, qui són aquests senyors i què analitzen? Dies abans de fer fallida, havien certificat que era una empresa sana! I en canvi, en el cas de l'Argentina...

S. GORDILLO: La mateixa Merrill Lynch, el novembre del 2001 va començar a dir que hi havia un problema. I va vendre bons que tenia compromesos.

—Va donar el tret de sortida.

A. ÀLVAREZ: Són qualificadors de risc i disparadors de risc, també.

S. GORDILLO: Això et fa pensar. Evidentment a l'Argentina durant deu anys es va mantenir un règim canviari absurd, creador de riquesa per a uns (pocs) i destructor per a tota la resta. A l'Argentina hi ha problemes de corrupció, una extrema desigualtat, tot el que vulguis. És molt difícil assenyalar quan va començar tot, qui és el culpable. El mateix passa amb les organitzacions supranacionals, que són molt contestades. Des de la dreta, als Estats Units, es retreu que se'ls en va la mà, que deixen diners i després no els cobren. Des de l'esquerra, el Premi Nobel Joseph Stiglitz reclama tot el que falta per arribar a una governabilitat i denuncia les desigualtats. Jo crec que el món ha canviat tant que les institucions no han acompanyat el canvi.

—La dolarització de les economies a Amèrica Llatina ha estat un greu error?

S. GORDILLO: És un fet.

A. ÀLVAREZ: Se suposava que els esquemes de dolarització eren un cadernat de seguretat perquè els governs populistes de la regió no financessin els seus dèficits amb expansió de l'oferta monetària. La realitat és que van ser esquemes terriblement destructius. Com absorbeix un xoc extern una economia que té un consell monetari? Tirant enrere el creixement, augmentant la desocupació i amb la caiguda dels salaris. El resultat: un augment brutal de la pobresa, com a l'Argentina, que era fins fa poc un país amb un dels millors nivells de vida de Llatinoamèrica. Llavors ens trobem amb l'especulació

financera desfermada, l'aparell productiu aturat i l'economia real amb uns nivells de desocupació que arriben a més del 20% de la força de treball. És una bogeria i és responsabilitat d'aquests esquemes de dolarització. Ara bé, quan es va exacerbar aquest procés? En el moment en què es comença a prefigurar la consolidació de l'euro, els Estats Units decideixen que cal empènyer processos de dolarització a tot Amèrica Llatina. És una reacció per protegir la rereguarda.

—I els països llatinoamericans s'hi van avenir?

A. ALVAREZ: Quan es discutia en el Mercosur què passaria amb la moneda, Menem deia: "per descomptat la moneda ha de ser el dòlar". Però si la majoria de relacions de Mercosur són amb Europa, per què ha de tenir com a moneda el dòlar? És terriblement complex, perquè el sector financer i moltes de les privatitzacions del sector energètic van caure en mans del capital espanyol en economies dolaritzades. Es va mig arreglar de qualsevol manera, però és clar, no ha funcionat.

S. GORDILLO: *Una tormenta perfecta*. Es recorden de la pel·lícula? Una tormenta perfecta sobre Argentina. Jo ho resumiria així. En l'expansió natural dels Estats Units, el dòlar s'ha utilitzat sempre com a moneda refugi per tots els països de Llatinoamèrica. Tots referencien els seus comptes externs en dòlars. En alguns té sentit perquè venen petroli que es comercialitza en dòlars, però en altres casos no, com és l'Argentina, que té més relacions comercials i d'inversió amb Europa que no pas amb els EUA. Però des de fa setanta anys té els comptes externs en dòlars. A l'Argentina, i en altres països, els processos inflacionistes fan perdre valor al diner i la gent ja sap que quan la moneda pròpia perd valor, n'hi ha una altra que no en perd: el dòlar.

—Els sistemes econòmics aplicats a Amèrica Llatina mai han partit de projectes propis sinó que han servit de laboratori per a models creats per altres països?

S. GORDILLO: En el neoliberalisme, sí.

P. TALAVERA: Xile va ser el que va iniciar el model neoliberal l'any 1973. No obstant això, a la fi del segle XX Xile

era el país menys neoliberal de tot Amèrica Llatina. Quins països van controlar l'entrada de capitals a curt termini? Xile sí que ho va fer. Però tot i així va tenir una crisi financera en els anys 1982-83 per aplicar aquest model.

S. GORDILLO: Quan tots els països d'Amèrica Llatina tenen un problema de deute al 1982, hi ha dues situacions diferents: una, la de Colòmbia, que no té deute perquè té el narcotràfic, i l'altra, la de Xile, que té deute però l'estat és propietari dels recursos que exporta, que és el coure. Quan es devalua, hi ha pèrdues en uns sectors i guanys en d'altres. Aquí, la pèrdua i el guany van confluïr en l'estat xilè. Cap altre país d'Amèrica Llatina va tenir aquesta sort. A l'Argentina, quan esclata la crisi del deute, el Govern havia de comprar els dòlars dels exportadors per pagar el deute. Els exportadors eren els propietaris dels dòlars. En devaluar, el sector exportador hi va sortir guanyant, i el que havia de pagar a fora hi va perdre. Laboratori, sí senyor. Al 1973, a Xile; dos anys després, a l'Uruguai, i també a l'Argentina es van començar a aplicar models liberals molt abans que els apliquessin Margaret Thatcher i Ronald Reagan. Es va obrir la porta al capital, i Argentina, Xile i Uruguai no tenien controls de canvi, mentre que sí que els van tenir França i Bèlgica durant deu o quinze anys.

P. TALAVERA: Sempre es posava l'exemple de Xile com el país més neoliberal, i no és exactament així. El poder de l'estat era molt important i sobretot el control de capitals. Es va convertir en l'únic país que va dir que si el capital especulatiu volia entrar, havia de posar una quantitat tot just entrar, per evitar distorsions internes.

S. GORDILLO: Els capitals, quan vénen junts, generen un veritable desastre en els comptes macroeconòmics. Quan les coses van bé, n'arriben molts, i et fan mal. La política macroeconòmica no es pot gestionar. I després, quan les coses van malament, se'n van tots a la vegada i també et deixen tirat. En política econòmica, si no hi ha marge de maniobra, és molt perillós, com si hi hagués el pilot automàtic posat i

Biografia

Susana Gordillo Geriini és professora titular d'economia aplicada (política econòmica) a la Facultat de Ciències Econòmiques de la Universitat de Barcelona (UB), i directora del màster Comerç i Finances Internacionals a la UB.

Alejandro Álvarez Bejar és professor titular de la Facultat d'Economia de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic (UNAM), professor visitant de la Universitat de Barcelona i especialista en processos d'integració econòmica a l'Amèrica del Nord.

Pedro Talavera Déniz és professor titular d'economia aplicada (economia mundial) a la Facultat de Ciències Econòmiques de la Universitat de Barcelona (UB) i professor d'economia d'Amèrica Llatina a la UB.

no pots evitar estavellar-se. A Xile han tingut marge de maniobra. Han sabut posar sota control el capital estranger, diversificar els mercats.

—Quina ha estat la responsabilitat del capital privat en aquestes crisis?

S. GORDILLO: Espanya, fins dos o tres anys abans de començar l'aventura de la internacionalització, encara era recepcionista d'inversions i fins i tot d'ajuts. D'això a ser el primer capital europeu en alguns països llatinoamericans hi ha molt poc temps. En aquest poc temps no s'aconsegueix una internacionalització amb marge de maniobra i diversificada. És tan concentrada i tan elevada que es converteix en soci de la política econòmica de pilot automàtic. Per a Repsol va ser l'oportunitat de convertir-se en una important empresa, amb pous d'extracció, refineries i també en una empresa multinacional. Espanya no té gaires multinacionals, oi? Llavors era una aposta, però en aquesta aposta hi va haver inexperiència a l'hora d'avaluar el risc. Hi havia un risc, un tipus de canvi variés, aquestes inversions també canviarien el valor. Amb una devaluació, tot el que hi ha dins del país perd valor. Però si a més el país que devalua es troba enmig d'una recessió, on cada vegada hi ha més pobresa, molt atur i on no es pot ni produir ni vendre dins el país, llavors encara es perd molt més. Jo em pregunto si es va

demorar la devaluació. Des de quan es deia que era un règim absurd!

P. TALAVERA: Però com que fins al 1998-99 hi havia hagut creixement...

S. GORDILLO: Fins al 1998 hi havia creixement, però des del 1996 aquest creixement era criticat i l'efecte tequila havia estat una advertència. Fins i tot la gent, a l'Argentina, et deia: això no dóna més de sí! I la devaluació no va ser fins a la fi del 2001. Em pregunto realment si no es va demorar. Mai no ho sabrem.

P. TALAVERA: La confiança dels mercats, però, hi estava en joc. Si es devaluava, era un indicador clar que les coses no funcionaven.

S. GORDILLO: Però Mèxic va devaluar al 1994.

P. TALAVERA: Després de molts mesos. Abans de l'arribada d'Ernesto Zedillo l'anterior govern ja hauria d'haver devaluat, però va esperar que es produís el canvi. Un govern que se'n va procura no devaluar perquè significaria un fracàs de la seva política.

S. GORDILLO: A l'Argentina van passar anys.

—El capital privat ha anat sempre de la mà de la irracionalitat econòmica que ha dominat els països d'Amèrica Llatina?

A. ÀLVAREZ: Aquesta és la qüestió. Tornem als Estats Units. L'any 1997, el president de la Reserva Federal nord-americana va advertir una exuberància irracional en el mercat de valors, ja que el rendiment de les accions no jus-

tificava el preu que tenien. Aquest excés va estar construït sobre la base d'exagerar les bondats del sector informàtic, fins que va arribar un moment en què va petar. Es va desinflar, perquè havia estat construït amb informació exagerada. És el mateix que va passar amb els capitals que van arribar a Amèrica Llatina. Semblava que les privatitzacions s'havien convertit en un negoci meravellós, mentre que, en realitat, es privatitzaven empreses que, després, es va comprovar que estaven en fallida, com les carreteres, els bancs... I llavors havien de ser rescatades una vegada i una altra a càrrec de les finances públiques.

S. GORDILLO: En temes de capital, com sempre, no se sap tot el que cal saber. I quan s'inverteix en una situació d'exuberància irracional, com van ser els anys d'or de l'Argentina, o quan els bancs alemanys i holandesos inverteixen a Tailàndia abans de la crisi, òbviament no es té tota la informació. El capital tendeix ràpidament a descomptar beneficis i amb poques dades i amb molt curta memòria, tendeix a fer les inversions. Després els desastres són més grans.

A. ÀLVAREZ: A Amèrica Llatina va arribar una doble onada d'inversions: una de capital especulatiu, i una altra, molt important, d'inversió directa. El canvi més important és que a la presència històrica dels Estats Units s'afegeix la influència creixent d'Espanya, en la segona meitat dels noranta i en la fase més recent. El que crida l'atenció és que el capital productiu ha anat exclusivament a dos o tres sectors: una part al sector automotriu, al sector energètic, al químic i a l'electrònica, de manera molt limitada i desigual a Llatinoamèrica. A més, si els inversors que arriben compren actius que ja existeixen, això tampoc no és cap guany per al país, perquè aquests actius només canvien de mans. El que es necessita és inversió que arribi i generi riquesa, no només que canviï de mans la riquesa que ja hi ha.

S. GORDILLO: La inversió directa avui dia no és el que era. Les privatitzacions es van comprar amb el que s'anomena palanquejament financer:

demano un préstec, compro, sóc l'amo, llavors puc endeutar la meua compra, i amb aquest endeutament pagar el préstec que he demanat. Es crea una bombolla privada sobre el deute. Com puc comprar si no tinc diners? Aquests són els mercats financers actuals. Abans sí que la inversió directa significava entrada de diner, creació d'ocupació, i tenia un sentit. Però ara, amb la globalització financera i tot aquest capitalisme d'amiguisme, ha canviat completament.

—La inversió es converteix llavors en una entrada directa de major deute.

S. GORDILLO: Quan Menem va arribar al Govern, l'Argentina tenia un deute extern de 80.000 milions de dòlars. Quan se'n va Menem, ja era d'uns 150.000 milions. Com s'havia pogut generar tant deute si el país no havia crescut, per contra, havia augmentat la taxa de pobresa? Hi ha els argentins que s'han emportat diner fora, els argentins que han fet préstecs fraudulents, però també hi ha un vincle amb tot el que es va fer operant amb deute.

A. ÁLVAREZ: A Mèxic, al 1982, el deute del sector privat arribava a uns 14.000 milions de dòlars, i l'estat el va absorbir. Per això Zedillo va ser president. O sigui, els deu grups privats més importants del país desbordats en deutes que són absorbits per l'estat, els dona cobertura de risc canviar i permet que continuïn com si res. Per això no sortim mai d'aquest cercle! Això mateix és el que diuen ara els EUA i la UE. Què passarà amb les línies aèries?

Se les ha d'ajudar, ara que estan endeutades i s'han excedit. I aquests diners han de sortir d'algun lloc.

S. GORDILLO: Els recursos ja no són naturals, tenen a veure amb el capital financer, que s'autoreprodueix i que és capaç d'evitar els riscos, de marxar abans que empitjorin les coses i anar a altres llocs. Cal preguntar-se qui són els amos d'aquests recursos.

A. ÁLVAREZ: En el fons, el problema és que aquesta manera de fer està fent

“Jo em pregunto si es va demorar la devaluació a l'Argentina. Des de quan es veia que era un règim absurd! Fins i tot la gent ho deia: això no dona més de si”, explica Susana Gordillo

aigües per molts costats. És un model insostenible, perquè té uns costos fiscals fenomenals i perquè deixa la gent amb necessitats insatisfetes.

—I com es pot sortir de tot això?

A. ÁLVAREZ: S'estan assajant diferents models. A Llatinoamèrica l'esperança està posada al Brasil, perquè Lula té un plantejament alternatiu. Personalment, crec que l'esquema impulsat fins ara està completament esgotat. Es necessari tornar a un plantejament d'estratègies de creixe-

ment més centrades cap als mercats interns. I això és així perquè el que tenim per davant és el risc d'una recessió internacional sincronitzada. Llavors, a qui vendrem? Els Estats Units estan en recessió. Europa, també. El Japó, ja acumula deu anys de recessió. O trobem una manera de mirar cap a dins o no hi haurà manera de tirar endavant. Països com el Brasil són mercats gegants: parlem de 160 milions de persones. A Mèxic són 100 milions més.

S. GORDILLO: I jo afegiria un nou model de consum en les classes més afavorides, perquè el que ha passat en més d'un lloc a Amèrica Llatina és que el model de consum de les classes més afavorides no era el més adequat per a l'estructura del país. El model de consum entre aquestes classes era el model de consum de la metròpolis, si ens referim al segle XIX, o dels països més desenvolupats, si parlem del XX. I si tens un model de producció més endarrerit i un consum més avançat, el sistema no encaixa. Cal dirigir el model de consum cap a un altre tipus de visió de la societat, dramàticament colpejat però que aspira i lluita per altres coses.

P. TALAVERA: Segons paraules del president del Banc Mundial: el consens de Washington ha mort. Ja es parla del postconsens de Washington i es reafirma la necessitat de tractar qüestions socials. És el que, en definitiva, vol fer Lula.

Bàrbara Amorós

Soluciones geniales per al 2003

Grupo SP presenta les seves solucions 2003 que incorporen noves prestacions i importants millores funcionals, que augmenten la rendibilitat i eficàcia en la gestió de la pime.

